

پیمایش در تحقیقات اجتماعی

دی. پی. د. واس

ترجمه هوشنگ نایبی

نشرنی

واس، دی. ای. د. - De Vaus, D.

پیمایش در تحقیقات اجتماعی / د. واس، دی. ای. د. ترجمه
هوشنگ ناییبی. تهران: نشر نی، ۱۳۷۶.
۳۶۶ ص: مصور، جدول، نمودار.

ISBN 964-312-296-4

فهرستنویسی براساس اطلاعات فیبا.

عنوان اصلی: Surveys in social research.

واژه‌نامه.

کتابنامه: ص. [۳۵۳] - ۳۶۱.

چاپ شانزدهم: ۱۳۹۳.

۱. پیمایش اجتماعی. ۲. علوم اجتماعی - تحقیق -
روش‌شناسی. الف. ناییبی، هوشنگ ۱۳۳۹ - ، مترجم.
ب. عنوان.

۳۰۰/۷۲۳

HN ۲۹ / د ۹ پ ۹

۱۳۷۶

م ۷۷.۲۵۷۵

کتابخانه ملی ایران

www.ketab.ir

نشرنی

پیمایش در تحقیقات اجتماعی

دی. ای. د واس

مترجم هوشنگ نایی

چاپ شانزدهم تهران، ۱۳۹۳

تعداد ۲۵۰۰ نسخه

قیمت ۱۵۰۰۰ تومان

لیتوگرافی باختر

چاپ شاد رنگ

ناظر چاپ بهمن سراج

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً و جزئاً،
به هر صورت (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی)
بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است.

شابک ۴ ۲۹۶ ۳۱۲ ۹۶۴

www.nashreney.com

فهرست مطالب

پیشگفتار

بخش اول گستره تحقیقات پیمایشی

۳۱	منابع نظریه‌ها	۱۳	فصل اول: ماهیت پیمایش
۳۳	نقش تحقیقات توصیفی	۱۳	پیمایش چیست؟
۳۴	خلاصه: اهمیت اساسی نظریه	۱۶	نقد پیمایش
۳۵	منابع تکمیلی	۱۸	عمل برای نمونه کامل
۳۶	فصل سوم: تدوین و تصریح مسئله تحقیق	۱۹	منابع تکمیلی
۳۶	انواع مسائل تحقیق	۲۰	فصل سوم: نظریه و تحقیق اجتماعی
۴۱	دامنه تحقیق	۲۰	تعامل نظریه با تحقیق
۴۲	طرح تحقیق	۲۲	فرایند نظریه‌سازی
۵۱	خلاصه	۲۶	فرآیند نظریه‌آزما
۵۲	منابع تکمیلی	۲۹	ضرورت نظریه و تحقیق

بخش دوم گردآوری داده‌ها

۹۸	آرایش پرسشنامه	۵۵	فصل چهارم: تهیه معرف برای مفاهیم
۱۰۲	پرسشنامه تلفنی: ملاحظات اضافی	۵۶	تعریف مفاهیم
۱۰۴	رزمون‌مقدمانی: ارزیابی پرسش‌ها و پرسشنامه	۵۸	تهیه معرف‌ها
۱۱۱	خلاصه	۵۸	ارزیابی معرف‌ها
۱۱۱	منابع تکمیلی	۶۵	خلاصه
۱۱۳	فصل هفتم: اجرای پرسشنامه	۶۷	منابع تکمیلی
	مفاهیم مربوط به روش اجرای پرسشنامه: نکات ضعف و قوت	۶۷	فصل پنجم: نمونه‌یابی
۱۱۳	به‌حداکثر رساندن میزان پاسخگویی در مصاحبه‌های شخصی	۶۸	انواع نمونه احتمالی
۱۲۰	تضمین کیفیت مصاحبه شخصی	۶۸	حجم نمونه
۱۲۱	هموارکردن راه‌ها: مصاحبه‌های شخصی	۸۰	پاسخی
۱۲۲	به‌حداکثر رساندن میزان پاسخگویی در پیمایش‌های پستی	۸۱	تحلیل ثانوی
۱۲۲	هموارکردن راه اجرای پرسشنامه	۸۲	نمونه‌گیری غیراحتمالی
۱۲۶	به‌حداکثر رساندن میزان پاسخگویی در پیمایش‌های تلفنی	۸۶	خلاصه
۱۲۷	تضمین کیفیت پیمایش تلفنی	۸۶	منابع تکمیلی
۱۲۸	هموارکردن راه اجرای پیمایش تلفنی	۸۶	فصل ششم: تهیه پرسشنامه
۱۲۹	خلاصه	۸۷	تعیین فلورود پرسش
۱۳۰	منابع تکمیلی	۸۷	محتوای پرسش
		۸۸	جمله‌بندی پرسش‌ها
		۹۰	تعیین نوع پرسش
		۹۲	شرح مختصر
		۹۷	

بخش سوم تحلیل داده‌ها

۱۳۲	سطح سنجش	۱۳۳	فصل هشتم: خطوط کلی تحلیل
۱۳۶	روش‌های تحلیل	۱۳۳	تعداد متغیرها

۱۹۶	منابع تکمیلی	۱۳۶	آمار توصیفی و استنباطی
۱۹۷	فصل نوازدهم: تشریح روابط دو متغیره	۱۳۸	خلاصه
۱۹۷	منطق کنترل‌های آماری	۱۳۹	منابع تکمیلی
۲۰۰	تشخیص رابطه کاذب	۱۴۰	فصل نهم: تحلیل یک متغیره
۲۰۳	نماین متغیرهای رابط	۱۴۰	آمار توصیفی
۲۰۵	تکرار	۱۵۳	آمار استنباطی
۲۰۵	تخصیص	۱۵۶	خلاصه
۲۰۶	همبستگی جزئی	۱۵۶	منابع تکمیلی
۲۰۸	خلاصه	۱۵۷	فصل دهم: تحلیل دومتغیره: جداول تقاطعی
۲۰۹	منابع تکمیلی	۱۵۸	جدول
۲۱۰	فصل سیزدهم: تحلیل چندمتغیره	۱۶۶	آمارای تلخیص رابطه در جدول
۲۱۱	همبستگی جزئی	۱۷۳	خلاصه
۲۱۲	ضرایب رگرسیون جزئی	۱۷۳	منابع تکمیلی
۲۱۴	رگرسیون چندمتغیره	۱۷۵	فصل نهم: تحلیل دومتغیره: روش‌های دیگر
	رگرسیون چندمتغیره متغیرهای غیرفاصله‌ای	۱۷۵	نمودار پراکنندگی
۲۱۸	رگرسیون ظاهری	۱۸۰	تحلیل رگرسیون
۲۲۱	همبستگی چندمتغیره	۱۸۶	مقایسه میانگین‌ها
۲۲۲	تحلیل مسیر	۱۸۸	همبستگی رتبه‌ای
۲۲۵	خلاصه	۱۹۰	استنباط آماری
۲۲۶	منابع تکمیلی	۱۹۳	خلاصه

بخش چهارم
فرآیند تحلیل

۲۸۳	تشریح روابط	فصل چهاردهم: کدگذاری
۲۸۴	نحوه پرداختن به نتایج غیرمنتظره	اختصاص کد به هر متغیر
۲۹۱	وابستگی روابط	اختصاص ستون‌های کامپیوتری به هر متغیر
۲۹۲	حداکثر شقوق دیگر تبیین	تهیه کدنامه
۲۹۳	تحلیل رگرسیون غیر عادی (DCA)	وارسی خطاهای کدگذاری
۲۹۲	نقشه‌های پیمایش	پیچیدگی‌های کدگذاری
۲۹۵	خلاصه	خلاصه
۲۹۵	منابع تکمیلی	منابع تکمیلی
۲۹۷	فصل هیجدهم: ادوات‌های آماری	فصل پانزدهم: مقیاس‌سازی
۲۹۷	مسئله تحقیق	چرا مقیاس‌سازی؟
۲۹۸	فرضیه‌ها	منطق مقیاس‌سازی
۲۹۹	تشریح و عملیاتی کردن مفاهیم	مقیاس لیکرت
۳۰۱	آماده‌سازی متغیرها برای تحلیل	تحلیل عامل
۳۰۴	تحلیل مقدماتی	دشواری‌های مقیاس‌سازی
۳۰۷	آزمون تبیین‌ها	خلاصه
۳۱۶	بحث	منابع تکمیلی
۳۱۸	خلاصه	فصل شانزدهم: تحلیل مقدماتی
۳۱۹	فصل نوزدهم: امکانات پیمایش	آماده کردن متغیرها برای تحلیل
۳۲۳	منابع تکمیلی	مسئله داده‌های ناقص
۳۲۲	ضمیمه الف: سطح زیر منحنی نرمال	انجام تحلیل مقدماتی
۳۲۵	ضمیمه ب: تمرینات	خلاصه
۳۳۳	کتابنامه	منابع تکمیلی
۳۶۳	واژه‌نامه انگلیسی - فارسی	فصل هفدهم: فراتر از تحلیل مقدماتی

پیشگفتار

این کتاب به مشورت کتاب درسی دانشگاهی و همچنین برای محققان دست‌اندر کار تحقیقات پیمایش تهیه شده است. پانزده سال است که مشغول تدریس و انجام تحقیقات پیمایشی هستم اما هنوز کتاب درسی مناسبی در این زمینه نیافته‌ام. کتاب‌ها در روش تحقیق زیادی وجود دارد منتهی مبحث تحقیق پیمایشی در آنها مبسوط و کافی نیست. در یک دسته از این کتاب‌ها تحقیق پیمایشی به طور سطحی در کنار سایر روش‌ها مطرح شده است. گستردگی مطالب این گونه کتاب‌ها مجال چندانی برای بررسی مسائل علمی انجام تحقیق پیمایشی و فرایند آن باقی نگذاشته و چگونگی تحلیل داده‌ها نیز در آنها چندان مورد ملاحظه قرار نگرفته است. دسته دیگری از این کتاب‌ها کتاب‌های آمار اجتماعی‌اند که به کاربرد تکنیک‌های آماری در پیمایش پرداخته‌اند. این کتاب‌ها برای اکثر دانشجویان علوم اجتماعی بسیار تخصصی و دشوار است و تحلیل آماری را از کل فرایند تحقیق جدا می‌سازد. لاجرم دانشجویان معمولاً از کاربرد آموخته‌های خود در تحقیق علمی ناکام می‌مانند. دسته سوم کتاب‌ها در مورد سیستم‌ها از جمله سیستم‌های پیمایش راهنمایی‌های سودمندی ارائه می‌کنند اما در مورد تحلیل داده‌ها کمک چندانی نمی‌کنند و مدتاً از نشان دادن پیوند نظریه و تحقیق قاصراند. لاجرم این گونه کتاب‌ها در نشان دادن جایگاه و زمینه تحقیق پیمایش ناموفق‌اند و با این که به دانشجویان کمک می‌کنند تا به تکنسین‌های خوبی در تحقیق پیمایشی تبدیل شوند اما در تنظیم هنر تحقیق پیمایشی توفیق چندانی ندارند.

من سعی کرده‌ام با تمرکز بر یک روش و ارائه شناختی دقیق از نحوه انجام درست پیمایش بر این مشکلات فائق آیم. در نتیجه امکان ارائه مبسوط روش‌های انجام پیمایش و تحلیل آماری نتایج تحقیق در یک کتاب فراهم آمده است. بدین ترتیب این کتاب تفاوت با روش‌های موجود دارد.

این کتاب بر اساس اهداف خاصی تدوین شده است. این کتاب علاوه بر نشان دادن نحوه انجام درست تحقیق پیمایشی ابزارهایی در اختیار خواننده قرار می‌دهد تا نتایج تحقیق دیگری را در این متفقدانه بررسی کند. شناخت کامل ترندهای حرفه‌ای بهترین راه کسب توانایی ارزیابی تیزبینانه تحقیقات دیگران است. به این کتاب اساساً با جنبه‌های علمی پیمایش سر و کار دارد، به ارزیابی انتقادهای مرسوم از تحقیقات پیمایشی هم می‌پردازد. همچنین در این کتاب نشان داده می‌شود که منطق پیمایش‌ها و تحلیل‌های آمار به سیستم منطقی‌تر منطقی است که در زندگی روزمره به کار می‌بریم. از این لحاظ هدف کتاب بیرون‌کشیدن تحقیق از هاله ابهام و بی‌سبب‌گویی‌های افسون‌زدایی از [علم] آمار است. آمار کاربرد گسترده‌ای در تحلیل پیمایشی دارد اما بسیاری از مردم از آن وحشت دارند. کتاب این کتاب بر منطق و هدف روشهای آماری است. در این کتاب نکته اصلی مورد توجه این است که به تفصیل در این دهیم فنون خاص آماری در چه مواردی باید به کار برده شوند و یافته‌ها و پاسخ‌ها چگونه تفسیر شوند. فرمول‌ها و محاسبات فقط در جایی به میان می‌آیند که به تصریح منطق و هدف آمار کمک کنند. این کتاب از این لحاظ که قائل به انجام اکثر محاسبات با برنامه‌های کامپیوتری است کتابی «نو» به شمار می‌آید.

مقدار محاسبات هم به حداقل رسیده است، چه تمرکز بر محاسبات غالباً باعث می‌شود دانشجویان از محتوای محاسبات آماری غافل بمانند. آنها در محاسبات تبحر می‌یابند بی آن که درک کاملی از مضمون آن پیدا کنند. در سراسر کتاب نشان داده‌ام که تحقیق فرایند رفت و برگشت مستمری است بین نظریه و داده‌ها، تحلیل مقدماتی و تحلیل‌های بعدی. بر نقش نظریه تأکید فراوانی شده است. پیمایش نه یک عمل ساده‌گام به گام، بل فرایندی است مستلزم

خلاقیت، قدرت تخیل، مهارت، مصالحه و فی‌البداهه کاری و جزاینها. تحقیق پیمایشی هنری است اکتسابی و در این کتاب سرنخ‌هایی عملی برای آموختن این هنر ارائه می‌شود.

غالباً به کتاب‌هایی که با تحقیقات کمی سر و کار دارند برجسب تحقیرآمیز «کتاب آشهزی» زده می‌شود. البته من نمی‌دانم معنی دقیق این برجسب چیست. اگر بدان معناست که این کتاب‌ها تحقیق را به صورت عمل گام به گام ساده‌ای به تصویر می‌کشند که فقط مستلزم دنبال کردن قواعدی ثابت و بدون اندیشه خلاق است قطعاً این کتاب کتاب آشهزی نیست. اما اگر کتاب آشهزی کتابی عملی است که به محققان کمک می‌کند به تحقیق بپردازند تا بحث در باره روش تحقیق، در این صورت بی‌هیچ تردیدی این کتاب کتاب آشهزی است و من از این نظر شرمسار نیستم.

www.ketab.ir